

*Ільченко Г.О., здобувач Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук України,
старший викладач кафедри цивільного права і процесу
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВА СПОЖИВАЧІВ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ НА ОТРИМАННЯ СТРАХОВОЇ ВИПЛАТИ

Анотація. Стаття присвячена проблемам захисту права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати та страхового відшкодування. Саме це право найчастіше порушується або не визнається страховиком, який застосовує різні підстави для відмови у здійсненні страхової виплати або страхового відшкодування. З'ясується зміст права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати, виокремлюється та розмежовується поняття «страхова виплата» та «страхове відшкодування», виявляються підстави й способи захисту цього права у разі його порушення, невизнання чи оспорювання. Наголошується, що вітчизняна судова практика у спорах, що виникають з договорів страхування, такий спосіб захисту як примусове виконання обов'язку в натурі (п. 5 ч. 2 ст. 16 ЦК України) незаслужено залишає поза увагою.

Ключові слова: страхова виплата, страхове відшкодування, споживач страхової послуги, способи захисту, збитки.

Постановка проблеми. Проблематика здійснення та захисту права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати стосовно змісту послуги, умов її надання тощо не виправдано залишається поза дослідницькою увагою вітчизняних науковців, хоча практика свідчить про актуальність цього питання.

З врахуванням цього, метою статті є з'ясування змісту права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати, виокремлення і розмежування понять страхової виплати та страхового відшкодування та виявлення підстав й способів захисту цього права у разі його порушення, невизнання чи оспорювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження відносин зі здійснення та захисту права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати ґрунтується на наукових працях, що присвячені вивченню різних аспектів захисту цивільних прав та у сфері страхування зокрема. Проблематиці визначення поняття та видів способів захисту цивільних прав присвячені, зокрема, роботи: Т. В. Боднар [2, с. 21–27], О. П. Вершиніна [3], Р. А. Майданика [10, с. 9–22], Ю. Д. Притики [13, с. 16–19], Я. В. П'янової, І. В. Спасиво-Фатєєвої [16, с. 70–80], Г. П. Тимченка [18], А. В. Янчука [20], А. Г. Яреми [21, с. 34–39]. Однак у працях цих вчених не підіймаються питання визначення способів захисту прав споживачів страхових послуг на страхову виплату.

Питання, пов'язані зі страховою виплатою чи страховим відшкодуванням, певною мірою вивчалися в роботах В.О. Гринюк [4], П.М. Гущина [5], В.В. Ельбрехт [6], А.С. Жили [8], В.М. Никифорака [12], М.О. Спаської [17]. Проте цивільно-правовий захист права страхувальників (споживачів страхових послуг) на страхову виплату (страхове відшкодування) потребує окремого самостійного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Цивільне законодавство України на сьогодні дає достатньо

широкий вибір способів захисту, проте кожен із них має свої особливості, які необхідно враховувати при захисті конкретного порушеного, оспорюваного чи невизнаного права споживача страхової послуги. Це твердження розповсюджується й на способи, що використовуються для захисту права споживача страхової послуги на отримання страхової виплати (відшкодування).

На нашу думку, першочергово слід розглянути зміст поняття «право на страхову виплату». При з'ясуванні змісту та сутності цього поняття доцільно звернутися до нормативно-правових джерел.

Так, у ст. 2 Закону України «Про страхування» страхова виплата визначається як грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку. Страхові виплати за договором страхування життя здійснюються в розмірі страхової суми (її частини) та (або) у вигляді регулярних, послідовних виплат, обумовлених у договорі страхування сум (ануїтету). Розмір страхової суми та (або) розміри страхових виплат визначаються за домовленістю між страховиком та страхувальником під час укладання договору страхування або внесення змін до договору страхування, або у випадках, передбачених чинним законодавством [14].

В свою чергу, *страхове відшкодування* – це страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами майнового страхування і страхування відповідальності при настанні страхового випадку.

Страхове відшкодування не може перевищувати розмір прямого збитку, якого зазнав страхувальник. Непрямі збитки вважаються застрахованими, якщо це прямо передбачено договором страхування. У разі коли страхова сума становить певну частку вартості застрахованого предмета договору страхування, страхове відшкодування виплачується у такій же частці від визначених по страховій події збитків, якщо інше не передбачено умовами страхування.

Таким чином, страхова виплата – це грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування *життя*, а страхове відшкодування – це страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами *майнового страхування* і страхування *відповідальності*. Тобто й страхова виплата, й страхове відшкодування – це грошова сума, яка виплачується страховиком за договором страхування при настанні страхового випадку. На нашу думку, таке термінологічне розмежування ґрунтується на імперативній нормі про те, що страховики, які отримали ліцензію на страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування (тобто страхуванням майна та відповідальності). Хоча, враховуючи логіку викладення цих термінів у Законі України «Про страхування», можна дійти висновку, що страхове відшкодування є різновидом страхової виплати. З нашої точки зору, обидва ці поняття є видами одного й того ж, а саме видами грошової суми, а критерієм для виділення цих видів є вид страхування (життя, майна, відповідальності).

Саме стосовно цієї грошової суми виникає найбільше спорів між споживачами страхових послуг та страховиками. Розмір цієї грошової суми та пов'язаних із страховим випадком збитків, понесених споживачем страхових послуг в результаті настання страхового випадку, є предметом більшості позовів з якими звертаються споживачі до суду.

Відповідно до ч. 4 ст. 16 Закону України «Про страхування» договір страхування серед іншого повинен містити умови здійснення страхової виплати та причини відмови у страховій виплаті.

Поряд із цим відповідно до ч. 2 ст. 17 Закону України «Про страхування» Правила страхування поряд з іншим повинні містити порядок і умови здійснення страхових виплат; строк прийняття рішення про здійснення або відмову в здійсненні страхових виплат; причини відмови у страховій виплаті або виплаті страхового відшкодування.

В більшості випадків договори страхування містять відсылні норми, згідно з якими ті чи інші питання регулюються Правилами страхування, що є невід'ємною частиною договору. З урахуванням цього споживачі страхових послуг повинні не тільки де-юре ознайомлюватися з цими Правилами (шляхом підписання договору страхування), а й де-факто (шляхом безпосереднього ознайомлення з текстом цих Правил). Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що

в Правилах страхування можуть бути деталізовані норми щодо порядку та умов здійснення страхової виплати або страхового відшкодування, або містяться певні виключення тощо. Це є важливим з огляду на те, що судова практика демонструє формальний підхід до оцінки обставин ознайомлення страхувальника з Правилами страхування [7].

Згідно зі ст. 25 Закону України «Про страхування» та ст. 990 ЦК України (які визначають порядок і умови здійснення страхових виплат та страхового відшкодування) здійснення страхових виплат і виплата страхового відшкодування проводиться страховиком згідно з договором страхування на підставі заяви страхувальника (його правонаступника або третіх осіб, визначених умовами страхування) і страхового акта (аварійного сертифіката), який складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у формі, що визначається страховиком.

Підставою для відмови страховика у здійсненні страхових виплат або страхового відшкодування, згідно з ст. 991 ЦК України та ст. 26 ЗУ «Про страхування», є:

1) навмисні дії страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, спрямовані на настання страхового випадку. Зазначена норма не поширюється на дії, пов'язані з виконанням ними громадянського чи службового обов'язку, в стані необхідної оборони (без перевищення її меж) або захисту майна, життя, здоров'я, честі, гідності та ділової репутації. Кваліфікація дій страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, встановлюється відповідно до чинного законодавства України;

2) вчинення страхувальником-фізичною особою або іншою особою, на користь якої укладено договір страхування, умисного злочину, що призвів до страхового випадку;

3) подання страхувальником свідомо неправдивих відомостей про предмет договору страхування або про факт настання страхового випадку;

4) отримання страхувальником повного відшкодування збитків за майновим страхуванням від особи, винної у їх заподіянні;

5) несвоєчасне повідомлення страхувальником про настання страхового випадку без поважних на це причин або створення страховиком перешкод у визначенні обставин, характеру та розміру збитків;

6) інші випадки, передбачені законом.

Умовами договору страхування можуть бути передбачені також інші підстави для відмови у здійсненні страхових виплат, якщо це не суперечить закону.

Таким чином, наведений вище перелік підстав для відмови страховика у здійсненні страхової виплати або страхового відшкодування не є вичерпним, що на практиці пов'язано з додатковими ризиками виникнення суперечки між страхувальником та страховиком.

Вище наголошувалося на тому, що дані підстави для відмови застосовуються до «недобросовісних» споживачів страхових послуг, які вчиняють, як правило, навмисні дії з метою отримання майнової вигоди від страхування. Тому, логічно, наведені підстави для відмови у страховій виплаті або страховому відшкодуванні не можуть застосовуватися по відношенню до добросовісних споживачів страхових послуг, які, як правило, опиняються перед проблемою заниження суми страхової виплати (відшкодування).

Рішення про відмову у страховій виплаті приймається страховиком у строк не більший передбаченого Правилами страхування та повідомляється страхувальнику в письмовій формі з обґрунтуванням причин відмови.

Відмову страховика у страховій виплаті може бути оскаржено страхувальником у судовому порядку.

Негативний фінансовий стан страховика не є підставою для відмови у виплаті страхових сум (їх частин) або страхового відшкодування страхувальнику. Навіть у разі, якщо Нацкомфінпослуг анулює дію ліцензії на певний вид страхування, то це лише означає, що страхова компанія не може укладати нові договори страхування по даному виду страхування, а відносно до вже укладених договорів страхування страхова компанія повинна виконувати взяті на себе зобов'язання.

Серед способів захисту цивільних прав та інтересів, що закріплені у ст. 16 ЦК України, для

захисту права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати або страхового відшкодування можна обрати такі:

1. Визнання правочину недійсним.
2. Примусове виконання обов'язку в натурі.
3. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди.
4. Відшкодування моральної шкоди.

Слід зазначити, що ЦК України дозволяє захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом.

Враховуючи специфіку страхових правовідносин, питання, пов'язані із захистом споживачами страхових послуг свого права на отримання страхової виплати або страхового відшкодування, як правило, виникають після настання страхового випадку.

Щодо застосування такого *способу захисту, як визнання правочину недійсним*, то вимоги про визнання договорів страхування або їх окремих умов недійсними через їх несправедливий характер та суперечність законодавству застраховані особи висувають лише після отримання відмови страхової компанії у виплаті страхового відшкодування. Як показує судова практика суди досить часто відмовляють у визнанні таких умов договорів недійсними лише на тій підставі, що сторони свідомо погоджувалися на такі умови при укладанні договорів і не вимагали визнання їх недійсними протягом строку дії договору страхування, аж до настання страхової події, а точніше – до отримання відмови страхової компанії у виплаті страхового відшкодування [1, с. 47].

Слід зазначити, що серед інших категорій спорів у справах про страхування, спори щодо визнання недійсними окремих умов договорів страхування, які є несправедливими відносно споживачів страхових послуг, характеризуються недостатньо глибоким аналізом оспорюваних умов договорів страхування на предмет їх відповідності закріпленим у законі загальним засадам захисту прав споживачів – добросовісності, забезпечення балансу прав та обов'язків сторін договору тощо [1, с. 59]. Тому, на нашу думку, цей спосіб захисту прав споживачів страхових послуг може застосовуватися, але його дієвість на сьогодні залишається доволі низькою.

Споживач страхової послуги має право застосувати такий спосіб захисту, як *припинення правовідношення*, наслідком якого є розірвання договору страхування. Але на етапі здійснення страхової виплати припинити правовідношення, в першу чергу, не вигідно самому споживачу. Тому говорити про розумність використання такого способу захисту не має сенсу.

За договором страхування споживач страхової послуги має право на відшкодування реальних збитків, які за договором підпадають під страхове відшкодування. У той же час слід звернути увагу, що саму шкоду споживачу страхових послуг завдає не страховик, а інша третя особа (заподіювач шкоди, винна особа). Між споживачем страхової послуги та заподіювачем шкоди у даному випадку виникають деліктні правовідносини, за змістом яких заподіювач шкоди повинен відшкодувати завдану шкоду. У разі, коли деліквент відшкодує завдану ним шкоду, то страховик не повинен нічого відшкодувати. В іншому випадку – страховик в межах існуючого між ним та споживачем страхової послуги страхового зобов'язання повинен відшкодувати понесені споживачем збитки (в межах страхової суми).

Стосовно останніх суджень слід наголосити на тому, що між страховиком і споживачем страхових послуг існують договірні правовідносини, за якими відшкодування страховиком збитків не є мірою цивільно-правової відповідальності страховика, а є його обов'язком, тобто, відшкодовуючи понесені споживачем збитки, страховик лише виконує свій договірний обов'язок в натурі. Виконання обов'язку в натурі означає вчинення саме тих дій, які страховик (боржник) зобов'язаний був виконати на основі договору страхування.

С.І. Шимон зазначає, що за правом країн континентальної правової сім'ї обов'язок виконати зобов'язання в натурі є основним, а вимога щодо грошової компенсації збитків, як суто майнова санкція, розглядається як другорядна. Якщо виконання зобов'язання в натурі фізично можливе та на цьому наполягає кредитор, то за романо-германським правом суд зобов'язаний винести рішення про примусове виконання боржником обов'язку в натурі [19, с. 123].

Необхідно відмітити, що у вітчизняній судовій практиці у спорах, що виникають з договорів

страхування, такий *спосіб захисту, як примусове виконання обов'язку в натурі* (п. 5 ч. 2 ст. 16 ЦК України) використовується недостатньо, оскільки в більшості випадків позивачі одразу вимагають відшкодування збитків.

Внаслідок цього, відшкодування збитків, як спосіб захисту прав та інтересів, передбачений у п. 8 ч. 2 ст. 16 ЦК України, є одним із найбільш розповсюджених способів захисту, що застосовується споживачами страхових послуг. Цей спосіб захисту може застосовуватися як самостійно, так і поєднуватися з іншими вимогами, наприклад, з позовами про розірвання договору у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням його другою стороною.

Серед позовів, що подаються споживачами страхових послуг, більша частина стосується саме стягнення страхового відшкодування. Тобто, склалася така судова практика, коли споживачі страхових послуг, звертаючись до суду із позовом про стягнення страхового відшкодування, ототожнюють його з усіма збитками, які вони зазнали в результаті страхового випадку.

На нашу думку, таке ототожнення не є коректним й потрібно розмежовувати, які збитки покриваються страховою виплатою (відшкодуванням), а які ні [9, с. 66–69].

Вважаємо, що при майновому страхуванні споживач має право на відшкодування лише реальних збитків, тобто на втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням свого майна, а також витрат, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права. До цих втрат також можна віднести витрати, понесені страхувальником при настанні страхового випадку щодо запобігання або зменшення збитків, якщо це передбачено умовами договору. Відшкодування цих витрат є обов'язком страховика відповідно до п. 4 ст. 20 Закону України «Про страхування».

До вимог про стягнення страхового відшкодування можуть додаватися вимоги про стягнення страхового відшкодування з нарахуванням пені (у разі його прострочення) чи відшкодування моральної шкоди тощо. Хоча нарахування пені науковці відносять до мір цивільно-правової відповідальності, але для споживача страхової послуги така міра цивільно-правової відповідальності у випадку порушення страховиком страхового зобов'язання буде розглядатися як спосіб захисту. Таку позицію розділяє й І.Й. Пучковська, яка зазначає: «... міри цивільно-правової відповідальності у випадку порушення зобов'язання безспірно розглядаються як способи захисту, що підтверджує складний зміст охорони прав (стимулювання особи з метою попередження правопорушення, а у випадку якщо воно здійснено – захист порушених прав потерпілого), ... » [15, с. 112].

Слід зазначити, що відшкодування моральної (немайнової) шкоди як самостійний спосіб захисту майже не використовується споживачами страхових послуг. Як правило, вимоги про відшкодування моральної шкоди поєднуються з вимогами про відшкодування збитків.

При застосуванні такого способу захисту, як відшкодування моральної (немайнової) шкоди у страхових правовідносинах має місце неоднозначна судова практика. Проведений Я. М. Романюком [11, с. 22–23] аналіз цивільних справ засвідчив про те, що суди, розглядаючи такі спори, по-різному вирішують позовні вимоги про відшкодування моральної шкоди (в одних випадках – задовольняють на підставі ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів», або на підставі ч.1 ст. 1167 ЦК України чи на підставі ст. 23 ЦК України, в інших випадках – не задовольняють з таких підстав: вони не ґрунтуються ні на законі, ні на договорі; договірні відносини, які мають місце, не передбачають відшкодування моральної шкоди; з посиланням на ст. 23 ЦК України з тих підстав, що не було доведено порушення відповідачем прав та охоронюваних законом інтересів позивача або заподіяння душевних страждань внаслідок відмови у здійсненні виплати страхового відшкодування).

В результаті цього аналізу суддями Верховного Суду України була висловлена така правова позиція: «Правовідносини, що існують між сторонами, є зобов'язальними. У разі порушення зобов'язання моральна шкода може відшкодуватися лише тоді, якщо це встановлено договором або законом (ст. 611 ЦК України). У таких випадках судам потрібно виходити з того, що між сторонами існують договірні відносини, які врегульовані спеціальним Законом України «Про страхування» та ЦК України, норми ст. 625, 992 якого не передбачають

такого виду відповідальності страховика, як відшкодування моральної шкоди. Можливість відшкодування моральної шкоди у таких правовідносинах не виключається у випадку, якщо сторони передбачили таку відповідальність в укладеному договорі» [11, с. 23].

Так ст. 26-1 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачає обов'язок страховика щодо відшкодування моральної шкоди, заподіяної потерпілому-фізичній особі, який зазнав ушкодження здоров'я під час дорожньо-транспортної пригоди (моральна шкода у розмірі 5 відсотків страхової виплати за шкоду, заподіяну здоров'ю). Але цей потерпілий не є стороною договору страхування.

Проведений автором аналіз договорів страхування дає підстави стверджувати, що страховики не передбачають в договорі страхування свого обов'язку відшкодувати моральну шкоду страхувальнику, чи відповідного права страхувальника на відшкодування моральної шкоди у разі несвоєчасної виплати страхового відшкодування. Натомість, як правило, в договорі страхування міститься пункт, який передбачає майнову відповідальність страховика за несвоєчасну виплату страхового відшкодування шляхом сплати страхувальнику пені. Крім того, деякі договори страхування містять положення, що за невиконання (неналежне виконання) умов договору сторони несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України. В такому випадку споживач страхової послуги має можливість спробувати довести завдану йому моральну шкоду чи то на підставі ст. 23 ЦК України, чи ч. 1 ст. 1167 ЦК України або на підставі ч. 2 ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів».

У випадках коли страхова сума не покриває всі збитки споживача страхових послуг, останній має право в межах деліктних правовідносин звернутися з вимогою до заподіювача шкоди про відшкодування тієї суми збитків, що перевищує ліміт відповідальності страховика.

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, слід зазначити, що *право споживача страхової послуги на отримання страхової виплати або страхового відшкодування – це право на грошову суму, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку в межах страхової суми.* Це право найчастіше порушується або не визнається страховиком, який застосовує різні підстави для відмови у виплаті страхового відшкодування, серед яких можуть бути:

- несвоєчасне повідомлення страхової компанії страхувальником про настання страхової події;
- невідповідність розміру завданої шкоди характеру і обставинам страхового випадку;
- норми, що містяться у Правилах страхування.

Враховуючи судову практику розгляду спорів, що виникають щодо законності підстав для відмови у виплаті страхового відшкодування або правильності визначення розміру страхового відшкодування, виділяємо найбільш розповсюджені способи захисту, серед яких: відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, а також відшкодування моральної шкоди.

Вважаємо, що вітчизняна судова практика у спорах, що виникають з договорів страхування, такий *спосіб захисту, як примусове виконання обов'язку в натурі* (п. 5 ч. 2 ст. 16 ЦК України) незаслужено залишає поза увагою. Саме обов'язок виконати зобов'язання в натурі є основним, а вимога щодо грошової компенсації збитків, як суто майнова санкція, повинна розглядатися як другорядна.

Подальші наукові дослідження в цій сфері нададуть можливість більш ефективно захищати права споживачів страхових послуг на отримання страхової виплати чи страхового відшкодування.

Список використаної літератури

1. Аналіз судової практики у справах, пов'язаних із захистом прав споживачів фінансових послуг. – К.: Програма розвитку фінансового сектора (USAID/FINREP-II), 2014. – 125 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finrep.kiev.ua/download/judicial_practices_dec2014_ua.pdf
2. Боднар Т. Зміна і припинення договірних правовідношення як способи захисту цивільних прав / Т.В. Боднар // Українське комерційне право. – 2007. – №8. – С. 21–27.
3. Вершинин А.П. Выбор способа защиты гражданских прав / А.П. Вершинин. – СПб.: Специальный юр. фак-т по

- переподготовке кадров по юр. наукам Санкт-Петербургского государственного университета, 2000. – 384 с.
4. Гринюк О.В. Цивільно-правові аспекти майнового страхування в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
 5. Гушчин П.Н. Гражданско-правовая защита страхователя по договору добровольного страхования автотранспортных средств: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / – М., 2012. – 21 с.
 6. Ельбрехт В.В. Договір страхування майна фізичних осіб: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2009. – 19 с.
 7. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37071504>
 8. Жила А.С. Страхування як спосіб забезпечення виконання зобов'язань у цивільному законодавстві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Одеська національна юридична академія. – О., 2009. – 16 с.
 9. Ільченко Г.О. Відшкодування збитків споживачів страхових послуг за договором страхування // Приватне право і підприємництво. Зб. наук. праць. – Вип. 14. / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2015. – С. 66–69.
 10. Майданик Р.А. Поняття та кваліфікація матеріально-правових способів захисту цивільних прав та інтересів судом / Р.А. Майданик // Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав [текст]: Монографія / За заг. ред. академіків НАПрН України О.Д. Крупчана та В.В. Луця. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. – С. 9–22.
 11. Мельник З.П. Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування / З.П. Мельник, Я. М. Романюк // Вісник Верховного Суду України. – 2011. – № 8 (132). – С. 12–28.
 12. Никифорак В.М. Договір страхування відповідальності: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2002. – 19 с.
 13. Притика Ю.Д. Поняття і диференціація способів захисту цивільних прав та інтересів / Ю.Д. Притика // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2004 (60 – 62). – С. 16 –19.
 14. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
 15. Пучковская И.И. О видах обеспечения исполнения обязательств как способах защиты [Текст] / И.И. Пучковская // Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов: монография / И.В. Спасибо-Фатеева, М.Н. Сибилев, В.Л. Яроцкий и др. / Под общ.ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2014. – С. 108–118.
 16. Способы защиты субъективных гражданских прав и интересов / Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов: монография // Я.В. Пянова, И.В. Спасибо-Фатеева, М.Н. Сибилев, В.Л. Яроцкий и др. / Под общ.ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2014. – С. 70–80.
 17. Спаська М.О. Договір морського страхування: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2007. – 20 с.
 18. Тимченко Г.П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: 2002. – 20 с.
 19. Шимон С. І. Цивільне і торгове право зарубіжних країн: Навч. посібник (Курс лекцій) / С.І Шимон. – К.: КНЕУ, 2004. – 220 с.
 20. Янчук А. В. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав та інтересів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
 21. Ярема А.Г. Система способів захисту цивільних прав судом / А.Г. Ярема // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 12 (112). – С. 34–39.

Hanna Ilchenko, applicant of the Research Institute of Private Law and Entrepreneurship named after F. Burchak of The National Academy of Sciences of Ukraine, Senior lecturer in Civil Law and Procedure of Ukrainian State University of Finance and International Trade

SOME ASPECTS OF CONSUMER PROTECTION INSURANCE SERVICES FOR INSURANCE BENEFITS

Abstract. *The article is devoted to the problems of protection of consumers' rights to obtain insurance payments and insurance compensation. This is the right which is the most often violated or is not recognized by the insurer, which applies different reasons for denial of insurance benefits or compensation. It turns out the content of the rights of insurance consumers to obtain insurance payments and delimited concept singled out insurance payment and insurance reimbursement, the foundation are determined and how to protect this right in case of violation, denial or contestation. It is noted that the domestic jurisprudence in disputes arising out of insurance contracts as a protection and way the enforcement of the obligation in the right way (p. 5 ch. 2, Art. 16 Civil Code of Ukraine) unfairly left out of sight.*

Keywords: *insurance payment, insurance compensation, consumer insurance services, methods of protection, losses.*

References

1. Analiz sudovoi praktyky u spravakh, poviazanykh iz zakhystom prav spozhyvachiv finansovykh posluh. – К.: 2014. – 125 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.finrep.kiev.ua/download/judicial_practices_dec2014_ua.pdf
2. Bodnar T. V. Zmina i pryypynennia dohovirnoho pravovidnoshennia yak sposoby zakhystu tsyvilnykh prav / T.V. Bodnar // Ukrayinske komertsiine pravo. – 2007. – №8. – S. 21–27.
3. Vershynin A. P. Vybora sposoba zashchyty hrazhdanskikh prav. – SPb.: Spetsyalnyi yuridicheskii fakultet po perepodhotovke kadrov po yuridicheskim naukam Sankt-Peterburhskoho gosudarstvennogo universiteta, 2000. – 384s.
4. Hryniuk O.V. Tsyvilno-pravovi aspekty mainovoho strakhuvannia v Ukraini: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.03 / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – К., 2004. – 20 s.
5. Hushchyn P.N. Hrazhdansko-pravoiva zashchita strakhovatelii po dohovoru dobrovolnogo strakhovaniia avtotransportnykh sredstv: avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.03 / – М., 2012. – 21 s.

6. Elbrekht V.V. Dohovir strakhuvannia maina fizychnykh osib: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.03 / In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. – K., 2009. – 19 s.
7. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37071504>
8. Zhyla A.S. Strakhuvannia yak sposib zabezpechennia vykonannia zobov'язan u tsyvilnomu zakonodavstvi Ukrainy: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.03 / Odeska natsionalna yurydychna akademiia. – O., 2009. – 16 s.
9. Ilchenko H.O. Vidshkoduvannia zbytkiv spozhyvachiv strakhovykh posluh za dohovorom strakhuvannia. // Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo. Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 14. / Redkol.: Krupchan O. D. (hol. red.) ta in. – K.: Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F.H. Burchaka Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, 2015. – S. 66–69.
10. Maydanyk R.A. Poniattia ta kvalifikatsiia materialno-pravovykh sposobiv zakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv sudom / R.A. Maydanyk // Osoblyvosti zakhystu subiektivnykh tsyvilnykh prav [tekst]: Monohrafiia / Za zah. red. akademikiv NAPrN Ukrainy O.D. Krupchana ta V.V. Lutsia. – K.: NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy, 2012. – S. 9–22.
11. Melnyk Z.P., Romanyuk Ya.M. Sudova praktyka rozhljadu tsyvilnykh sprav, shcho vynykaiut z dohovoriv strakhuvannia / Z.P. Melnyk, Ya. M. Romaniuk // Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy. – 2011. – № 8 (132). – S. 12–28.
12. Nykyforak V.M. Dohovir strakhuvannia vidpovidalnosti: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.03 / NAN Ukrainy. In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho. – K., 2002. – 19 s.
13. Prytyka Yu.D. Poniattia i dyferentsiatsiia sposobiv zakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv. / Yu.D. Prytyka // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky. – 2004 (60–62). – S. 16–19.
14. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 7 bereznia 1996 r. / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1996. – № 18. – St. 78.
15. Puchkovskaia Y.Y. O vyдах obespechennia ispolnenia obyazatelstv kak sposobakh zashchity. [Tekst] / Y.Y. Puchkovskaia // Kharkovskaia tsyvilisticheskaia shkola: zashchita subiektivnykh hrazhdanskikh prav i interesov: monohrafiia / Y.V. Spasibo-Fateeva, M.N. Sibilev, V.L. Yarotskyi i dr. pod obshch.red. Y.V. Spasybo-Fateevoi. – Kharkov: Pravo, 2014. – S. 108–118.
16. Pianova Ya.V., Spasibo-Fateeva Y.V. Sposoby zashchity subiektivnykh hrazhdanskikh prav i interesov. / Ya.V. Pianova, Y.V. Spasibo-Fateeva // Kharkovskaia tsyvilisticheskaia shkola: zashchita subiektivnykh hrazhdanskikh prav i interesov: monohrafiia / Y.V. Spasibo-Fateeva, M.N. Sibilev, V.L. Yarotskyi i dr. pod obshch.red. Y.V. Spasybo-Fateevoi. – Kharkov: Pravo, 2014. – S. 70–80.
17. Spaska M.O. Dohovir morskoho strakhuvannia: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.03 / Khark. nats. un-t vnutr. sprav. – Kh., 2007. – 20 s.
18. Tymchenko H.P. Sposoby ta protsesualni formy zakhystu tsyvilnykh prav: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. – Kh.: 2002. – 20 s.
19. Shymon S. I. Tsyvilne i torhove pravo zarubizhnykh krain: Navch. posibnyk (Kurs lektsii) / S.I Shymon. – K.: KNEU, 2004. – 220 s.
20. Yanchuk A. V. Vidshkoduvannia zbytkiv yak sposib zakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2011. – 20 s.
21. Yarema A.H. Systema sposobiv zakhystu tsyvilnykh prav sudom / A.H. Yarema // Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy. – 2009. – № 12 (112). – S. 34–39.

Ильченко А.А., соискатель Научно-исследовательского института частного права и предпринимательства им. Ф.Г. Бурчака Национальной академии правовых наук Украины, старший преподаватель кафедры гражданского права и процесса Украинского государственного университета финансов и международной торговли

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЗАЩИТЫ ПРАВА ПОТРЕБИТЕЛЕЙ СТРАХОВЫХ УСЛУГ НА ПОЛУЧЕНИЕ СТРАХОВЫХ ВЫПЛАТ

***Аннотация.** Статья посвящена защите права потребителей страховых услуг на получение страховой выплаты и страхового возмещения. Именно данное право нарушается или не признаётся страховщиками, которые применяют различные основания для отказа в осуществлении страховой выплаты или страхового возмещения. Выясняется содержание права потребителей страховых услуг на получение страховой выплаты, выделяются и разграничиваются понятия страховая выплата и страховое возмещение, определяются основания и способы защиты этого права в случае его нарушения, непризнания или оспаривания. Акцентируется внимание на том, что украинская судебная практика по спорам, которые возникают из договоров страхования, такой способ защиты, как принудительное исполнение обязанности в натуре (п. 5 ч. 2 ст. 16 ГК Украины) незаслуженно оставляет без внимания.*

***Ключевые слова:** страховая выплата, страховое возмещение, потребитель страховой услуги, способы защиты, убытки.*